

اجتماعیات

تورک کشمک ، اسلاملا شمع ، معاصر لاشمع

ۛ

جماعت و جمعیت

اجتماعیات متحرک برینک بری برینه مخالف نتیجه لره واصل اولمه سنک سببی اجتماعی حیاتی بعضیلرینک (جماعت Communauté) ده، دیگر قسمنک (جمعیت Société) ده آرامه لیدر. بونظر تخالفی ابتدا اجتماعی حادثه لره تعریفنده تجلی ایشدر. (تارد) اجتماعی حادثه لری « تقلید واسطه سیله عمومیلشمش فردی ابداع لر » دیه تعریف ایدیوردی . (دورقه ایم) « بر حادثه تقلید واسطه سیله عمومیلشدیگی ایچون اجتماعی حادثه اولماز ، بلکه اساساً اجتماعی حادثه اولدینی ایچوندرکه تقلید واسطه سیله عمومیلشیر. » دیهرک (تارد) ه مقابله ایدیوردی .

(دورقه ایم) ه گوره فردی حادثه لر « آجیق مق ، صوصاق ، او یومق » گبی کندیی فردی روح لره صرف داخلی بر تضیق له عرض ایدن احتیاج لردر. اجتماعی حادثه لر ایسه « دینی اعتقاد لر ، اخلاقی وظیفه لر ، حقوقی قاعده لر ، سیاسی و اجتماعی مفکوره لر » گبی کندیی فردی روح لره صرف خارجی بر تضیق له عرض ایدن مفهوم لردر. بوتعریسلر گوستریورکه اجتماعی حیاتی (دورقه ایم) جماعت لره ده ، (تارد) جمعیت لره آرامشدر. دقت ایدیلر سه آکلاسیلر که فردی حادثه لر نامی و بریلن گرک یوقاربده ذکر ی کچن احتیاج لر و گرک گورمک ، ایشتمک ، قوقلامق ، طامق و طویمق گبی احتیاس لر Sensation حیاتی و نوعی حادثه لردر. بونلره فردی حادثه لر دیمک دوغرو دکلدر. بونلرک خارجنده قالب ده « اجتماعی حادثه لر » نامی آلان مفهوم لره کلنجه بونلره مقدس و غیر مقدس مفهوم لر دیه ایکی یه تفریق اولونه ییلیر.

مقدس برماہیتی حائز اولان دینی اعتقادلر، اخلاقی وظیفه‌لر، حقوقی قاعده‌لر،
و علی العموم مفکوره‌لر جماعتلرک مدر و کله‌لریدر. غیر مقدس برماہیتی حائز اولان
علمی حقیقتلر، صحی، اقتصادی و عمرانی تدبیرلر، زراعی، صناعی و تجاری
آلیاتلر و علی العموم ریاضی و منطقی مفہوملر جمعیتک مدر و کله‌لریدر.

جماعته عائد تصورلرک فردی روحلره اجرا ایتدیگی خارجی تضییقه
« مؤیدیت Sanction »، جمعیتہ عائد مفہوملرک اجرا ایتدیگی خارجی تضییقه
(شیئیت Objectivité) دینیلیر.

حفظ الصلحہ قاعده‌لرینه رعایت ایتدیگمز زمان خسته اولوروز؛ بوخستہلق
حیات قانونلرینه اطاعت ایتمیشمزلک طبیعی بر نتیجہ‌سیدر.

اقتصاد قاعده‌لرینی اہمال ایتدیگمز وقت مضایقہ‌یه دوچار اولوروز؛ بو نتیجہ‌ده
اقتصاد قانونلرینه رعایتسزلگمزلک ضروری بر عاقبتدن عبارتدر.

دینی، اخلاقی، مفکوروی و حقوقی وظیفه‌لر مزہ مواظبت گوسترمديگمز
تقدیرده وجدان محکمہ‌لرینک، یاخود محکمہ وجدانلرینک بزه توجیہ‌ایده جگی
معنوی، یاخود مادی جزالر بواطاعتسزلگمزلک طبیعی و ضروری بر نتیجہ‌سی
دکلدیر. بو جزالانملر ذکر اولونان وظیفه‌لرک جماعت وجداننده « مقدس »
طائله‌سنک، بناءً علیہ « مؤید » اولمہ‌سنک نتیجہ‌سیدر.

جماعت حیاتی فردده « انشائی مفہوملر » یعنی قیمتلری تقدیر و تصانیف
خدمتیلہ مکلف اولان، وجدان [۱] ملکہ‌سنی، جمعیت حیاتی ایسه « اخباری
مفہوملری، یعنی حقیقتلری تحلیل و ترکیب ایشنه مأمور اولان « عقل ملکہ‌سنی
حصولہ کتیرمشدر.

« جماعت ایچنده فرد » اجتماعی بر وجدانک اراده‌لرینی کندینه مقدس
فریضه‌لر عدایدوب اونلری دستورالعمل اتخاذا ایتمگہ، « جمعیت ایچنده فرد »

[۱] فرانسوزجه Conscience کلمہ‌سی روحیاتده و اجتماعیاتده باشقه باشقه معنالرہ

دالات ایدر. بز بو کلمہ‌نک روحیاتده کی معناسی افادہ ایتک اوزده « شعور » لفظنی،
اجتماعیاتده کی مدلولنی افادہ ایچونده « وجدان » تعبیری قبول ایدیوروز.

اجتماعی بر عقلک منطق چرچیه لری دائره سنده دوشونمگه مجبوردر . [۱]
 جمعیتک علمی مفهوم لری ، فنی آلیات لری ، اقتصادی محصول لری تقلید
 و مبادله طریقله بر خلقدن دیگر خلقه کچر و جمعیت ابتدا محلی بر ماهیتده تجلی
 ایده رک تدریجاً اولک لری ، قطع لری و نهایت بوتون انسانیتی آغوشنه آیر . آنجق
 بو خصوصده درک گرک (نارد) و گرک «تاریخی ماده جیلک» طرفلیسی اولان (قارل
 مارقس) و (ادمون ده مولن) گبی اجتماعیاتجیلر حقلیدر لر . انسانیت یالکیز فردلردن
 مرکب بر جمعیت اولسه یدی ، حادثه لرک عمومیاشمه سنی یالکیز «تقلید» عطف ایتک ،
 اجتماعی حیاتده یالکیز «آلیات» ه قیمت ویرمک بلکه دوشرو اوله بیلردی .
 حال بوکه انسانیت مستقل فردلردن مرکب بر جمعیت دگلدر : فردلر «عائله» ،
 «عاقله Clan» ، «ناحیه Commune» ، «اوجاق Corporation» ، «صنف» ،
 «جامعه دینه Communauté religieuse» ، «قوم» ، «امت» ، «دولت» گبی
 متعدد جماعتلر ایچنده «فانی فی الناس» اولشلردر .

مادیاته تشبیه جائز ایسه دیه بیلیرزکه اجتماعی جزء فردلرک تجمعی یالکیز
 حکمی بر اختلاط صورتنده اولماش ، کیمیوی امتزاجلر بو جزء فردلری
 مرکب ذره لرده افشا ایده رک میداند یالکیز بو ذره لرله بونلرک اختلاط حالی
 قالمشدر . ناصلکه حیاتی حجره لرده «مونر» لر مستثنا اولمق اوزره مختلف شکل
 و کیفیتده عضویتلر تشکیل ایتشلر و موجودیتلرینی بو اجتماعی موجودیتلره تابع
 ایله مشلردر .

اجتماعی امتزاجلر ، یاخود تعضیلر فردلرک سربستجه اختلاطنه مانع اولدینی
 ایچون جمعیت حیاتنک استلزام ایتدیگی تقلید و مبادله ، عارضه سز بر صورتده
 جریان ایده مز .

دولتلر داخلی صنایعلرینی حمایه ایچون یوکسک گمرک رسمی وضع ایده رک
 اقتصادی مبادله نك سربستیسنه مانع اولورلر . قوملر ، ملی لسانلرینک صفوتی

[۱] احتیاج و احتیاسلرک فردی اولیوب حیاتی و نوعی اولدینی یوقاریده سویله مشدک .
 فردی بر ماهیتی جائز اولق اوزره یالکیز «حدس» ملککسی واردرکه بالخاصه فلسفه
 و صنعت ساحه سنده حکمران اولان بوملککینی باشقه بر مقاله ده ایضاح ایده جکیز .

محافظه ایچون یابانجی کله‌لری دیل‌لرینه صوقه‌مغه ، ادبیاتلرینی ملیش‌دیرمک ایچون جهانشمول بر ماهیتی حائز اولان « قلاسیق » ادبیاتی ترک ایده‌رک موضوع و اساسلرینی خلق ادبیاتندن آلمغه چالیشیرلر . امتلار بین‌الملل حقوق و اخلاقه دینلرینی تمیل‌اتخا ایده‌رک - اوروپانک دائمی و بالخاصه بالقان محاربه‌سندمه یاپدینی گبی - انسانلغه عائد قدسیت و مصونیتی یالکر دینداش‌لرینه حصر ایده‌رلر . عائله ، « زوجیت ، بابالق ، آنالق ، اولادلر گبی » خصوصی رابطهلر تولید ایده‌رک معاشرت و ملکیتجه خارجه قارشی متحد بر هیئت میدانم کتیرر . عشیرت بر چوبانلر قافله‌سینی ، ناحیه بر کوی یاخود بر قصبه‌ینی ، اوجاق بر حرقتک مذسوبلرینی ، سندیق بر صنفک فردلرینی ، جامعه بر موقعده کی مذهبداشلری یا بانجیلره قارشی یکوجود بر عائله حاله قویار .

فرد بو جماعتلردن هر برینک کندینه مخصوص وجدانندن ملهم اولدینی حالده‌درکه جمعیت ایچنده یاشار . (دورق‌هایم) اجتماعی وجودک طبیعی مفصلیتلری اولان بو جماعتلری نظره آلدینی ایچوندرکه اک نافذ نظرلی بر اجتماعیاتجی طائمشدر . جماعت وجدانلری جمعیته خاص اولان عقل و منطقله دائمی بر محادله حالده‌در . فرد بعضاً وجداننه فضله اسیر اولدینی ایچون معقول دوشونه‌من ، بعضی کرده عقلنه فضله بر صلاحیت و یردیگی ایچون وجداننک دویغولرینی بوغار . وجدان ایله عقل ، یاخود جماعت ایله جمعیت آره‌سندمه کی بو مخصوصه اجتنابی قابل اولمیان بر ضرورت دگلد . چونکه وجدانک خدمتی اجتماعی بر اعجازه «prestige» مالک اولان قیمتلری تقدیر ، عقلک مأموریتی شیئی حقیقتلری تنصیصدر . برنجیسی بزم « ایچون یاشامه‌لی ؟ » سؤالز « جماعتلر ایچون » جوابی ویرر ، ایکنجیسی « ناصل یاشامه‌لی ؟ » سؤالز « معقول بر صورتده » دیه مقابله ایده‌ر . برنجیسی انشائی حکملریله اراده‌منی ، ایکنجیسی اخباری حکملریله مدبره‌منی سوق و اداره ایدر . خلاصه برنجیسی بزم غایه‌لری ، ایکنجیسی واسطه‌لری گوسترر .

(ادمون ده مولن) « کوره تربیه و سیاستک هدفی جماعتجی فردلری جمعیتجی فردلره قلب ایتک اولمیدر . آنغلو ساقسونلرک تفوقی انفرادجی

« بزم اصطلاح مزجہ جمعیتی » اوللرینه ، شرق ملتیرینک تدنيسنی تجمععی
« بزم اصطلاح مزجہ جماعتی » اوللرینه عطف ایدیور. ملتارک ترقی و تدنيسنی
بویله بر تک سببه اسناد ایتک علمی بر حرکت دکلدر . - کچن مقاله مزده
غنه جیلگک بو خصوصده کی عاملیتی ایضاح ایتش ایدک . اجتماعی ایش بولومنک
ملتارک ترقیسنده کی مؤثریتی ده باشقه بر مقاله ده ایضاح ایده جگزر . -

بوندن باشقه آنغولساقسونلرک تجمعی اولیوبده انفرادجی اولدقلری
 حقنده کی ادعاده دوغرو دکلدر . واقعا آنغولساقسونلر ، بزم گی دولتی
 دکلدرلر ، فقط جماعت دولتن عبارتیمدر ؟

انگترده جماعت ماهیتی حائز اولان محلی اداره لرك، ملی مذهب تشکیلاتنك، صنف تشکیلاتنك، زادكان تشکیلاتنك نفوذ و قوتی هریردن زیاده در. آغلوساقسونلرك غنجه جی اولملری ده جماعتجی اولدقلرینه بر دلیدر. شو قدر وار که اوراده جماعت حیاتی بوقوت و صلابتیه برابر جمعیت حیاتنك انکشافه مانع اولماشدر.

جماعتله جمعیت آراسنده غیر طبیعی بر مجادله واقع اوله بیلدیگی گبی مختلف
جماعتلرک وجدانلری آراسندهده مرضی مباينتلر یحدر ایده بیلیر . مثلاً بعضی
کره عائله عصیتی، مفرط بر شکل آلهرق ملی عصیتی ضعیفلاتیر . بعضی کره
دینی حمیت، قومی حمیتی نفی ایده جک بر شکل آیر . بعضاً ملیت حسی، مشترک
وطن و دولت دویغورلینی ابطاله چالیشیر . آوروپاده صنف عصیتی وطن
دوستانلنی، عسکر دوستانلنی گبی مرضی نتیجهلر تولید ایدیور .

جماعتی آرد سنده کی طبیعی سلسله مرا تی بوله رق بو غیر طبیعی حرب
حالی صلح وضعیته قلب ایتک اجتماعیات علمنک وظیفه سیدر .

مثلاً ایجاب ایندیگی زمان صنف کندی حرفت اوجاغنه، اوجاق کندی دولته فدا ایتلی، گرك بونلر و گرك عائله و دولت دینی و لسانی جماعتلره قیمت ویرملی، بوتون جماعتلره قیمتجه فائق اولماسی لازم گلن « ملت » ک لسانی جماعتدن، بین المللیتک ده، دینی جماعتدن عبارت اولدیغی نظره آلمالی. (غاستون دیشار) ه گوره جمعیت بر « چارشی خلقی » صورتنده

باشلار . چارشيدە ترزى ، قونديرەجى ، اكمىجى ، توخافىجى كېى
 حرفتچىلار يالگىز كىندى منفعتارى ايچون چاليشىرلار . فقط بونارك كىندى
 منفعتارىنە چاليشمەلرندىن عمومى منفعت حصولە كلىر . اوحالەدە جمعيت حياتىنك
 اساسى « اجتماعى ايش بولومى » در . فردى قابىلىتلارك اختلافندن بو محلى ايش
 بولومى حصولە كلىدىكى كېى مملكتلرە عاىد استعدادلارك تباينندن دە ملتلر آرەسندە .
 ايش بولومى حصولە كلىر . ابتدا برى برىنە ياقىن اولان خلقلار تجارى ، فكري
 و آلئى مناسبە كىرر ، سوگرا بو مناسبە دائرەسى كىتدكە كىنشلەر . تاقرون
 اولادە آق دگىز حوضەسى ملتلىرىنك برى برىلە آلىش وىرىش پامقەدە ، برى برىندىن
 معلومات و آليات اقتباس ايتىمكەدە اولدىغى كورىيورز . اميد بورونىنك كىشى ،
 آمرىقانك اسكى دنياچە طائىلى ، طباعتك ايجادى ، سويش قانائلك آچىلماسى ،
 دمىر يوللارك ، تلغراف و پوستلارك تاسىسى ملتلر آراسىندە كى مناسبەلرى ايتىرمىش
 و كىتدكە جهان شمول برىشكلى وىرمىشدر . جماعتلر ابتدا كىندىلرىنى بر ددەنك
 طورونلرى عد ايدەن بر عاقلە حالندە باشلار . اوحالەدە ايلك جماعت عرقى
 ولسانى در . بو عاقلە بدائىتدە صرف دىنى بر حيات ياشادىغى ايچون دىنى بر جماعت
 حالندەدر . بوتون سائر جماعت ائىموزجىلرىنك رىشعملرىنى مشىمەسندە طاشىيان
 بودىنى جماعتدن متوالىا عاقلە ، قىيلە ، عشىرت ، كوى ، قىصبە ، صنف ، اوجاق ،
 جامعە ، ناحىە و نهايت قوم ، امت ، دولت اشتقاقە باشلار . اوحالەدە جمعيتك تابع
 اولدىغى اجتماعى قانون كىتدكە دائرەسنىك توسع ايتىمەسى ، جماعتك تابع اولدىغى
 قانون ايسە غير متمىز و كثر الوظائف بر حالەدە باشلايەرق كىتدكە هر وظيفە ايچون
 خصوصى جماعتلر آيرىلق صورتىلە ابتدائى جماعتك تفرع و تنوع ايلە مسيدر .
 بو تفصىلاتدن آكلاشىلىيور كە معاصر لاشمق تعبيرىنك معناسى ، عمومى انسان
 جمعيتك كىتدكە تكمىل ايدەن علم و معرفتندە هيچ بر ملتدن كىرى قالمايەجق
 صورتدە فائق بر موقع احراز ايتىمكدر . عمومى جمعيت ايچىندە مشترك بر انسان
 حياتى ياشامق هيچ بر وقت نە عاقلە و دولت حياتلىرىنك خصوصىيتە ، نەدە
 قوم و امتك تضمن ايتدىكى مىلى و بين الملل عصىيت لره منافى دگىدر .
 بزئوركلر ، انسانىتك عقل و علمىلە مچىز اولدىغىمىز حالەدە بر « تورك - اسلام » حياتى
 ياشامق ، بر « تورك - اسلام » مدنيتى ابداع ايتىمك ايتىرز . كورك آلب .